

Jezikoslovno nazivlje između deskripcije i preskripcije

Milica Mihaljević, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Leksikografski zavod 2020.

* Ova je prezentacija izrađena u okviru projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA* (Struna-2017-09-05), koji u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost).

Hrvatsko jezikoslovno nazivlje - JENA

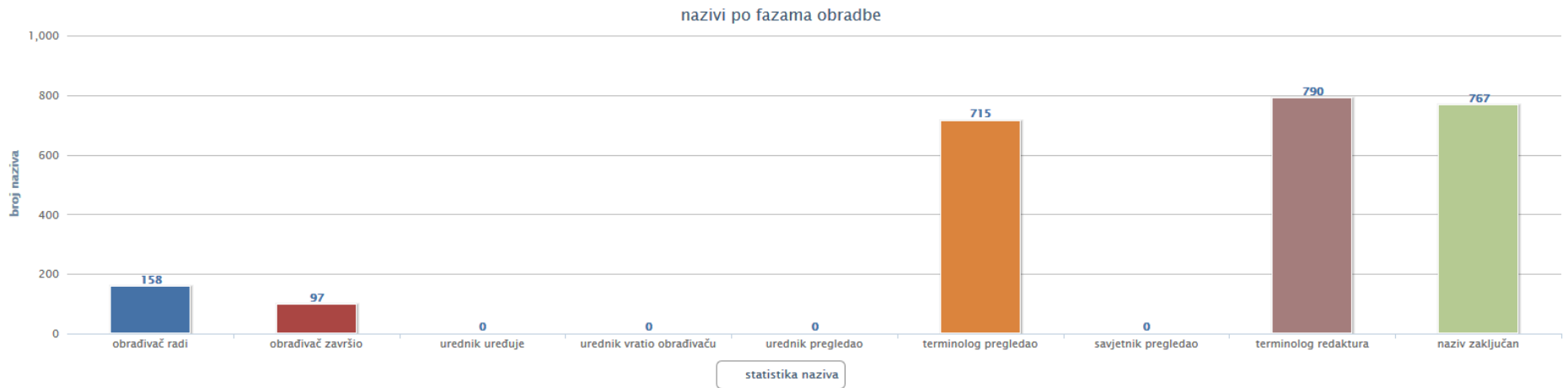
- voditeljica projekta: Milica Mihaljević
- projekt se izvodi u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje
- trajanje projekta: 24. svibnja 2019. – 23. studenoga 2020.
- broj projekta: Struna-2017-09-05.

Temeljni ciljevi projekta

- unijeti u bazu *Strune* najmanje 1500 jezikoslovnih naziva sa sinonimima, antonimima, podređenim nazivima, definicijama i istovrijednicama na četiri (pet) svjetska jezika: engleskome, njemačkome, francuskome, ruskome (i švedskome)
- izraditi monografiju o jezikoslovnome nazivlju
- izraditi korpus jezikoslovnoga nazivlja
- izraditi mrežne stranice s radovima o jezikoslovnome nazivlju

Faze rada

Praćenje rada na projektu

glagoljica

status naziva: naziv || **obrađivač:** Marijana Horvat || **faza obradbe:** || **autorski:** ne

definicija: slavensko pismo koje je za potrebe moravske misije sastavio Konstantin Ćiril u 9. st.

radna definicija: slavensko pismo koje je za potrebe moravske misije sastavio Konstantin Ćiril u 9. st.

projekt: jezikoslovlje

potpodručje: povijest jezika

podređeni pojam: obla glagoljica; uglata glagoljica

---

istovrijednica - engleski: Glagolitic script; Glagolitic

istovrijednica - njemački: glagolitische Schrift; Glagoliza

istovrijednica - francuski: alphabet glagolitique; glagolitsa

istovrijednica - ruski: глаголица

---

jezična odrednica: imenica

broj: jednina

rod: ženski

poveznica: <http://hrvatski.hr/volim-glagoljicu/>; <http://pravopis.hr/uploads/slova-2.pdf>;
<http://jezik.hr/glagoljica.html>

---

napomena: Slavenska je pismenost vezana uz veliku ćirilometodsku zadaću stvaranja književnoga jezika i obrednih knjiga za Moravljane. Staroslavenska književnost utrla je put glagoljici kao prvomu hrvatskom pismu. Ona se u našim krajevima osobito proširila te oble likove svojih grafema zamjenjivala uglatima, a tu je dobila i ime (od glagola *glagoljati* – govoriti). Glagoljica je u Hrvatskoj bila u pretežitoj uporabi do 16. stoljeća, a aktivno se rabila do polovice 19. stoljeća. Prve pouzdane vijesti o uporabi slavenskoga književnog jezika i pisma glagoljice kod Hrvata potječu iz godine 925. – u jednome pismu papa Ivan X. opominje dalmatinske biskupe zbog služenja bogoslužja na slavenskome jeziku, a u drugome prigovara hrvatskomu kralju Tomislavu i zahumskom knezu Mihajlu Viševiću što to dopuštaju. Zaključci splitskih crkvenih sabora u ranome srednjem vijeku također svjedoče o postojanju slavenskoga bogoslužja. Na prijelazu u 12. stoljeće (oko 1100.) nastala je glagoljicom klesana Bašćanska ploča, najvažniji spomenik rane hrvatske pismenosti.

jezik.hr/bascanska-slagalica.html

(izradio Josip Mihaljević)

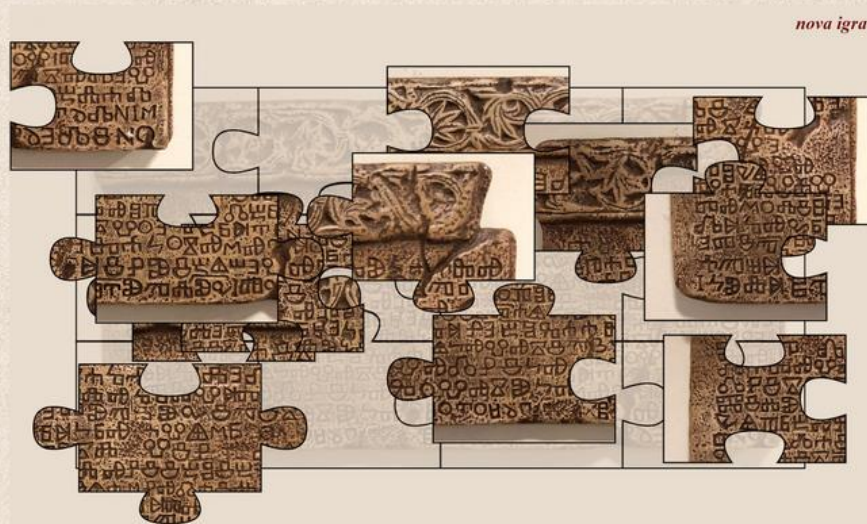
Složi Bašćansku ploču

odaberite broj dijelova i započnite igru

broj dijelova u redcima: broj dijelova u stupcima:

ukupan broj dijelova: 20

započni

Deskriptivni i preskriptivni pristup

deskriptivni pristup – korpus, referentna
literatura

Korpusi

Općejezični korpusi

- *Hrvatski jezični korpus*
nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac
- *Hrvatska mrežna riznica*
riznica.ihjj.hr

Nedostatni za terminološku analizu

Specijalizirani jezikoslovni korpus

- Korpus je izrađen za potrebe projekta *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena*.
- Nije javno dostupan, ali je na zahtjev dostupan svima koji imaju pristup *Sketch Engineu*.
- Nije reprezentativan, pa je obrađivačima Jene služio kao kontrolni korpus.

Korpus *Jene*

📅 27. ožujka 2020.

Korpus *Jene* dostupan je u korpusnome alatu *Sketch Engine* koji omogućuje različita pretraživanja korpusa. *Sketch Engineu* mogu besplatno pristupiti svi koji imaju AAI@EduHr korisnički račun, a moguć je i besplatan pristup na mjesec dana (*free trial*). Zbog pravila *Sketch Enginea* korpus *Jene* dostupan je samo onima kojima voditeljica projekta omogući pristup. Pristup imaju svi članovi projekta te svi zainteresirani koji se e-porukom jave na adresu mmihalj@ihjj.hr. Također tko nema korisnički račun s pomoću kojega se može koristiti *Sketch Engineom*, može uz najavu doći u Institut i besplatno pretražiti korpus.

[O korpusu Jene](#)

Jezikoslovni korpus – osobna zamjenica

simple **osobna zamjenica** 21 (2.13 per million)

Details

Left context

KWIC

Right context

1	☐	i Filologija 46-4... ez, Napuč, Đurk, Krist). </s><s> Prema vrsti, navode se: osobna zamjenica - osobno zaima (Nem jez, Đurk), posvojna zamjenica - la	
2	☐	i FLUMINENSIA 21-... orne relacije s opisanim objektima i bićima pa dominiraju osobna zamjenica za 2. lice jednine i množine ti i vi te posvojna zamjenica t	
3	☐	i FLUMINENSIA 21-... nicama, koje se izravno nadovezuju na upitne, subjekt je osobna zamjenica te nije izrečen jer je pretkaziv iz predikata. </s><s> U(pit	
4	☐	i FLUMINENSIA 27-... ice kao zalihosne često ispuštene). </s><s> To može biti osobna zamjenica , kada je poslovica izravno adresirana na sugovornika: K	
5	☐	i FLUMINENSIA 28-... a je i u prijevodima. </s><s> U prijevodu na hrvatski jezik osobna zamjenica lch prevedena je pokaznom Ovaj, koja i jest češća u gov	
6	☐	i FLUMINENSIA 30-... imo sada što sve sačinjava deiksu Slamnigove pjesme: • Osobna zamjenica prvog lica jednine kojom se lirski subjekt već u naslovu (k	
7	☐	i Hrvatski na mat... o primiti. isti 'koji je onaj koji je već bio' taj/on (pokazna ili osobna zamjenica) Tek tada kreće pravi zaplet. </s><s> Tek tada počinje pr	

simple **lična zamjenica** 36 (3.65 per million)

Details

Left context

KWIC

Right context

1	☐	i Filologija 71,... ni oblici kopule (dakle bih, bismo, biste) češće pojaviti ako lična zamjenica nije iskazana, kao što daju naslutiti i sljedeći primjeri: Nu z	
2	☐	i FLUMINENSIA 16-... maju lice ispred oblika i kod Babića i kod Šitovića metnuta lična zamjenica (B 75 i d., Š 29 i d.), kako bi učenicima bilo olakšano usvaj	
3	☐	i FLUMINENSIA 17-... zbirnih imenica i proširuje pravilo o sročnosti zamjenice: " Lična zamjenica , koja se odnosi na zbirne subjekte gospoda, djeca itd. (§	
4	☐	i FLUMINENSIA 27-... a izgleda ovako: atribut > predikat > odnosna zamjenica > lična zamjenica , a utjecaj na izbor sročnosnoga obrasca artikulira se na sl	
5	☐	i Folia onomastic... e može imati množinu jednako kao što je ne može imati ni lična zamjenica ja; postoji samo jedno ja kao što postoji samo jedan John i	
6	☐	i Jezikoslovlje 1... i kvantifikatorom čes'tcu u rodu je, broju i padežu sročna i lična zamjenica ju u primjeru (b). </s><s> Takvi primjeri pokazuju da polož	
7	☐	i Lovrić Jović, I... ave, tj. oporučitelja, a osobnome imenu u pravilu prethodi lična zamjenica u prvome licu jednine: Ja Dun Nikola Fiorović 52. 61; Ja B	
8	☐	i Peti, Mirko. 20... a. </s><s> Ako je predikatni glagol u prvom licu, subjekt je lična zamjenica prvoga lica, npr. Ja trčim. </s><s> Ako je predikatni glagol	
9	☐	i Peti, Mirko. 20... </s><s> Ako je predikatni glagol u drugom licu, subjekt je lična zamjenica drugoga lica, npr. Ti trčiš. </s><s> Ako je predikatni glagol	

WORD SKETCH DIFFERENCE

Jezikoslovni

Get more space +

pridjevni 497x

pridjevski 775x

tko-što?			
kakvoća	9	0	...
vid	39	4	...
umanjenica	7	2	...
modifikator	15	4	...
sklonidba	22	16	...
osnova	56	42	...
atribut	12	31	...
složenica	3	17	...
postanje	2	16	...
sintagma	3	25	...
izvedenica	6	57	...
deklinacija	0	53	...

oba_u_genitivu			
sufikas	6	0	...
oblik	12	3	...
osnova	14	7	...
riječ	6	7	...
izraz	0	2	...
par	0	2	...
atribut	0	2	...
složenica	0	3	...
posuđenica	0	7	...
sintagma	0	5	...
talijanizam	0	4	...

kako-kada?			
priložno	2	0	...
•	2	0	...
rijetko	2	0	...
samo	6	8	...
odnosno	3	5	...
tako	0	2	...
često	0	2	...
također	0	3	...
osobito	0	2	...
primarno	0	2	...
+	0	3	...
opisivati	0	2	...

veznik			
ili	7	4	...
i	25	38	...
te	0	2	...

Abecedarij s pomoću korpusa

KEYWORDS

BASIC

ADVANCED

ABOUT

Keywords and terms help us understand what the topic of the corpus is or how it differs from the reference corpus. By default, general language corpora are used as reference corpora to represent non-specialized language.

Keywords

individual words (tokens) which appear more frequently in the focus corpus than in the reference corpus.

Terms

multi-word expressions which appear more frequently in the focus corpus than in the reference corpus and, additionally, match the typical format of terminology in the language.

GO

KEYWORDS

[Get more space](#)

SINGLE-WORDS ✓

MULTI-WORDS ✓

reference corpus: Croatian Web (hrWaC 2.2, RFTagger)

Word	Word	Word	Word
1 imenska riječ ...	14 nebrojiv oblik ...	27 slavenski jezik ...	40 broj primjera ...
2 kategorija broja ...	15 hrvatski standardan jezik ...	28 mjesni govor ...	41 imenska formula ...
3 gledište kategorije ...	16 obiteljski nadimak ...	29 gramatika hrvatskoga jezika ...	42 posljedična rečenica ...
4 osobno ime ...	17 rečenica tipa ...	30 funkcija subjekta ...	43 hrvatski jezik ...
5 vrsta riječi ...	18 priložna oznaka ...	31 glagolska radnja ...	44 sljedeći primjer ...
6 gledište kategorije broja ...	19 tvorba riječi ...	32 konceptualna metafora ...	45 leksičko značenje ...
7 gramatička kategorija ...	20 lažan prijatelj ...	33 značenje glagola ...	46 izvanjezična situacija ...
8 kategorija lica ...	21 kategorija lica i broja ...	34 nominativ u funkciji ...	47 isto značenje ...
9 standardan jezik ...	22 vlastito ime ...	35 rječnik hrvatskoga jezika ...	48 hrvatski književan jezik ...
10 književan jezik ...	23 predikatno ime ...	36 kognitivna lingvistika ...	49 funkcionalan stil ...

KEYWORDS

Jezikoslovni

Get more space

SINGLE-WORDS ✓

MULTI-WORDS ✓

reference corpus: Croatian Web (hrWaC 2.2, RFTagger)

Word	Word	Word	Word	Word
1 glagol ...	11 jd ...	21 predikat ...	31 naglasni ...	41 izvanjezični ...
2 frazem ...	12 surečenica ...	22 morfem ...	32 akuzativ ...	42 particip ...
3 imenski ...	13 tvorbena ...	23 predikatni ...	33 morfološki ...	43 nebrojiv ...
4 glagolski ...	14 toponim ...	24 rečenični ...	34 tvorba ...	44 dativ ...
5 sintaktički ...	15 genitiv ...	25 prijedložni ...	35 apelativ ...	45 gramatika ...
6 imenica ...	16 nominativ ...	26 fonološki ...	36 priložni ...	46 posvojan ...
7 leksem ...	17 gramatički ...	27 značenjski ...	37 padež ...	47 toponimija ...
8 sufiks ...	18 pridjev ...	28 nesvršen ...	38 frazeološki ...	48 infinitiv ...
9 semantički ...	19 veznik ...	29 fonem ...	39 instrumental ...	49 označivati ...

Autorski abecedariji

<http://ihjj.hr/jena/index.php/2019/08/29/radni-sastanci-o-abecedariju/>

A- položaj / mjesto

A'- položaj /mjesto (A-bar položaj)

A- pomicanje

A'- pomicanje (A-bar pomicanje)

abionim

ad hoc kategorija

adaptacija (prilagodba) značenja modela

adekvatnost

adjunkcija

adjunkt

administrativizam

administrativni stil

adrijatizam

adstrat

adstrat

afereza (oduzimanje)

afiks

agens

Agr_o

Agr_s

ahavci

akrolekt

Preskriptivni pristup

razvrstavanje sinonimnih naziva na:

- preporučene
- dopuštene
- nepreporučene
- predložene
- žargonske
- zastarjele

Sinonimija i norma

- terminološka načela (Hudeček i Mihaljević 2012.)

Terminološka načela:

- domaći naziv ima prednost pred stranim
- internacionalizam latinskoga i grčkoga podrijetla ima prednost pred nazivom iz drugih stranih jezika
- kraći naziv ima prednost pred duljim
- naziv treba biti usklađen s normama hrvatskoga standardnog jezika na svim jezičnim razinama
- tvorbeno plodniji nazivi imaju prednost pred nazivima od kojih je teško tvoriti tvorenice
- preporučuje se da naziv bude jednoznačan u pojedinome području
- prednost ima naziv koji je prihvaćen među stručnjacima
- treba nastojati da se nazivi što manje mijenjaju
- naziv treba biti usklađen s terminološkim sustavom.

Preporučeni i dopušteni nazivi

preporučeni samo jedan	dopušteni
<i>a</i> -sklonidba	<i>a</i> -deklinacija
administrativni stil	administrativni funkcionalni stil; administrativno-poslovni funkcionalni stil; administrativno-poslovni stil; uredsko- poslovni funkcionalni stil; uredsko- poslovni stil
analiza diskursa	diskursna analiza; raščlamba diskursa
antropološko jezikoslovlje	antropološka lingvistika

Načela

- domaći naziv ima prednost
- čestoća
- kraćina
- sustavnost

Preporučeni i nedopušteni

preporučeni	nedopušteni
analiza diskursa	diskurzivna analiza
točka sa zarezom	točka-zarez
uzajamnopovratni glagol	uzajamno povratni glagol
predikatna dopuna	predikativna dopuna

Načela

- usklađenost s jezičnim i pravopisnim pravilima hrvatskoga standardnog jezika
- pravopis
- tvorba

Zaključak: deskripcija i preskripcija u *Jeni*

- *Struna* je normativna (preskriptivna) terminološka baza
- Metodologija rada u *Jeni* deskriptivna i preskriptivna
- Terminologija deskriptivna i preskriptivna znanost – Monografija *Jene*

Literatura

- MARKOVIĆ, MARIO; MIHALJEVIĆ, JOSIP; MIHALJEVIĆ, MILICA. 2020. Kako pronaći jezikoslovni naziv. *Hrvatski jezik* 7/1. 18–22.
- MIHALJEVIĆ, MILICA 2017. Terminologija kao deskriptivna ili preskriptivna znanost – stanje u Hrvatskoj. *Словенска терминологија данас*: Urednici Predrag Piper, Vladan Jovanović. Српска академија наука и уметности. Beograd: 383-403.
- HUDEČEK, LANA; MIHALJEVIĆ, MILICA. 2015. Relations between Description and Prescription in Croatian Language Manuals. *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*. Ljubljana.

Hvala na pozornosti